

Dijitalleşme Yolunda Ticaretin Yeni Yeknesak Kuralları; URDTT

DIŞYÖNER

Abdurrahman ÖZALP

ICC Türkiye Bankacılık
Komisyonu Başkanı

URDTT (Uniform Rules for Digital Trade Transactions) ICC (International Chamber of Commerce) tarafından dünya ticaretinin mevcut teknolojiyi en ileri seviyede kullanabilmesi için yayınlamış olduğu yeni yeknesak kurallardır. ICC kural yapıcılık tarafı da olan, 1919 yılında Fransa'nın başkenti Paris'te kurulan, dünyada 110'dan fazla ülkede 45 milyondan fazla şirket üyesi olan en geniş iş dünyası örgütüdür.

2016 yılından beri Birleşmiş Milletlerde gözlemci statüsü olan tek özel organizasyondur. Amacı, dünya ticaretini kolaylaştırmak, geliştirmek, her gün, her yerde ve her zaman ticaret yapanların hayatında olmaktır. Günümüzde dünya ticaretinin yüzde doksandan fazlası ICC'nin kuralları ile yapılır. ICC'nin kuralları yeknesak yani bir örnek oldukları için yurt içinde ve yurt dışında, şeriat yasaları dahil olmak tüm ülke yasalarıyla birlikte kullanılabilirler; hiçbir yasa ile çelişkili değildirler.

Ticarete gelince, ticaretin tarihi insanlığın tarihi kadar eskidir. İlk ticaretin günümüzden yüz elli bin yıl öncesine kadar gidebildiği tahmin edilirken uzak mesafeli ticaretin Mezopotamya'dan İndüs vadisindeki

Harrapa Medeniyetine milattan önce 3.000 yıllarında yapıldığı kabul edilmektedir. Başta ihtiyaç vardı, fikir vardı, iş vardı, davranış vardı! İş yapma yöntemleri gelenek oldu, görenek oldu, kural oldu, böylece devam etti. Bugüne geldiğimizde teknoloji gelişti, gelecekte de gelişecek, belki de bugün hayal ettiklerimizin çok ötesinde olacak, ancak kurallar her zaman olacaktır.

Kural düzen demektir, standart demektir, uyum demektir!

İnsan-insan, insan-makine veya makine-makine ilişkilerinde teknoloji olsun olmasın ilişkilerin olduğu her yerde kuralların olması, oluşturulması, kullanılması, iş dünyası, hukuk, ticaret ve teknolojideki gelişmelere bağlı olarak gözden geçirilmesi, yenilenmesi ve uyarlanması kaçınılmazdır.

Peki, iş dünyası ve ticaret için bunu kim yapıyor?

Günümüzde bu görevi yukarıda bahsini ettiğimiz ICC üstlenmiştir ve başarıyla yapmaktadır.

Bazı kurallarına örnek vermek gerekirse UCP (Uniform Customs and Practice for Documentary Credits) ve INCOTERMS bunların en çok kullanılan ve bilinenlerindendir. UCP, banka güvenceli bir ödeme yöntemi olan akreditif ile ilgiliyken INCOTERMS mal teslimi ile ilgilidir. ICC kuralları elbette bunlarla sınırlı değildir, garanti, standby, tahsil, BPO ve benzeri birçok ürün ile ilgili kurallar vardır.

Kurallar olmasaydı, zaman ve emek kaybı söz konusu olabilecekti. Bu bakımdan ICC'nin dünya ticaretine katkısı büyüktür.

Önümüzdeki yıllarda belki de ismini şimdi duymadığımız ve bilmediğimiz yöntem ve teknolojiler ile karşılaşacağız.

Son dönemde ICC Komisyonları tarafından yapılan çalışmalar, dijitalleşmenin yıkıcı biçimde geldiğini, iş ve ticaret dünyasını etkileyeceğini ve kuralların acil bir ihtiyaç olacağını göstermişti. Bunun üzerine bu alan için kural çalışmalarına başlayan ICC, başlangıçta uzmanlardan oluşan bir grup oluşturdu, çalışmalara başladı.

Bu çalışmaların ilk taslak metinleri Milli Komitelerin görüşüne gönderildi. Milli Komitelerden gelen görüş ve bildirimler uzmanlar tarafından değerlendirildikten sonra son metin haline getirildi ve oylamaya sunuldu. Dijital işlemlerin ICC kurallarının ismi URDTT (Uniform Rules for Digital Trade Transactions, Version 1.0) olarak belirlendi.

OYLAR SONUÇ	Ülkeye Göre Oy Adedi	Ülkeye Kotalarına Göre Oylama
EVET	36	55
HAYIR	5	12
ÇEKİMSER	4	6
TOPLAM	45	73

“Evet” oyu veren ülkeler: Afganistan; Angola; Arjantin; Ermenistan; Bahreyn; Bangladeş; Belçika; Kanada; Çin; Kosta Rika; Güney Kıbrıs; Danimarka; Fransa; Hindistan; Endonezya; İran; İtalya; Japonya; Makedonya; Malezya; Meksika; Hollanda; Nijje Singapur; Slovakya; İspanya; Suriye; Tayland; Türkiye; Ukrayna; Birleşik Arap Emirlikleri

“Hayır” oyu veren ülkeler: Avusturya; Almanya; Hong Kong; İngiltere; ABD

“Çekimser” kalan ülkeler: Çek Cumhuriyeti; Gürcistan; İsveç, İsviçre

“Hayır” ve “Çekimser” oyu verenlerin gerekçeleri; kuralların çok daha geniş kapsayıcı olması gerektiği, bu haliyle çok genel olduğu yönündeydi. Kural yapıcıların buna cevabı; kuralların şimdilik bir başlangıç olduğu, ticaret ve teknolojiye gelişmelere paralel olarak gerektiğinde revizyonlar yapılarak uyum sağlanacağı, güncelleneceği, genişletileceği, bundan dolayı sürüm (version) şeklinde düzenlendiği, böylece gerektiğinde genişlemeye açık olduğu yönünde olmuştur.

Optik Karakter Tanıma (OCR-Optical Character Recognition), Yapay Zekâ (AI- Artificial Intelligence) Dağıtılmış Defter Teknolojisi (DLT- Distributed Ledger Technology) ve Akıllı Sözleşmeler (Smart Contracts) yeni teknolojilerden sadece birkaçıdır, önümüzdeki yıllarda belki de ismini şimdi duymadığımız ve bilmediğimiz yöntem ve teknolojiler ile karşılaşacağız.

Kurallarda kullanılan “Dijital Ticaret İşlemleri” kavramı “Elektronik Ticaret”in dışında değildir, tamamen elektronik ortamda bulunan sayısal veri ve işlemlerle ilgilidir. Mal hareketi olan Elektronik Ticaret fiziki malların elektronik platformlar kullanılarak getirilmesi/gönderilmesidir. “Dijital Ticaret İşlemleri” yerine göre “Elektronik Ticaret”in fiziksel olmayan mal, hizmet, ürün ve veri transferlerinin elektronik araçlarla yapılmasını kapsamaktadır.

Avrupa Birliği e-ticareti (Elektronik Ticaret) “mal ve hizmetlerin internet üzerinden satılması” olarak tanımlarken OECD, e-ticareti “internet üzerinden yapılan ticari işlemler” şeklinde tanımlamaktadır.

Kuralların tasarlanmasında tamamen dijital ortamda olan bir işlem esas alındı.

URDTT kullanılacak araç ve teknolojiden tamamen bağımsız ve tarafsız olarak tasarlanan yeni kapsayıcı kurallardır. Buna Blockchain, DLT ve benzeri bugün mevcut veya ileride ortaya çıkacak olan ortam ve teknolojiler dâhildir.

wURDTT’yi daha önce yapılan, UCP-Uniform Customs and Practices for Documentary Credits ve URC-Uniform Rules for Collections gibi mevcut kuralların elektronik ibraz tarafını tamamlayan eUCP ve eURC gibi kurallarla karıştırmamak gerekir.

eUCP ve eURC gibi kurallar zaman zaman kullanıldıkları halde zaten destekleyicisi oldukları yöntemler (akreditif, Tahsiller) global ticarete çok yaygın kullanılmadığı için elektronik kurallara ilgi azlığı gibi algılanmış olabilir.

eUCP kurallarının desteklediği Akreditif, global ticaretin yaklaşık yüzde on ikisini ve eURC’nin desteklediği diğer ödeme yöntemi olan Tahsiller (Vesaik Mukabili) de yaklaşık yüzde bir buçukunu temsil etmektedir.

Dijital Ticaret Standartları Girişimi (DSİ) – dijital ticaretin standardizasyonunu sağlamak için sektörler arası işbirliğine dayalı bir çalışmadır.

Buna göre dünyadaki tüm akreditif ve tahsil işlemleri bu elektronik kurallar (eUCP, eURC) ile yapılıyorsa dahi kullanım oranları yaklaşık yüzde onbeşi bulamayacaktı.

Oysa URDTT kuralları tüm bir Dijital Ticaret dünyasını hedef aldığından ve tüm Dijital Ticaret İşlemlerine uygulanabileceği için durum çok daha farklı olacaktır.

Çok geniş bir kullanım alanı bulacaktır. Her kurumun dijitalleşme yolunda bu kurallardan fayda elde edebileceği bir tarafı olacaktır.

URDTT'nin giriş kısmında belirtildiği gibi URDTT'nin gerçek değerini anlamak için geleneksel enstrümanların ötesinde düşünmemiz gerekiyor.

URDTT sadece bankalar için bir kurallar dizisi değildir; kurallar, kurumsal dünyaya, orta ve küçük

ölçekli şirketlere, aile şirketlerine ve bankaların dışında hizmet sağlayıcı gruplarına uzanır. Çok esnek yapılara imkan verir.

URDTT'nin, yalnızca dağıtılmış defter teknolojisini değil, aynı zamanda tümü gelecekte iş yapma yöntemlerimiz üzerinde önemli bir etkiye sahip olacak olan yapay zekânın kullanılmasını, doğal dil işleme, makine öğrenimi, veri analitiği, akıllı sözleşmeler, akıllı nesneler ve nesnelerin internetini son gelişmeleri dikkate alarak dijital bir çevreyi de yönetmesi amaçlanıyor.

Dijitalleşme yolunda URDTT yalnız değildir; ICC'nin bunun dışında dijital standartlar ile ilgili çalışmaları bulunmaktadır. Dijital Ticaret Standartları Girişimi (DSİ) – dijital ticaretin standardizasyonunu sağlamak için sektörler arası işbirliğine dayalı bir çalışmadır. DSİ'nin URDTT ile birlikte dijitalleşme çalışmalarına ivme kazandıracağı ve büyük katkı sağlayacağı çok açıktır.

URDTT sürüm olarak yayınlandığı için her zaman revizyona açık olacak, böylece hiçbir zaman geride kalmayacaktır.

ICC tarafında hal böyleyken diğer taraftan dijitalleşme ve bu kuralları kullanma konusunda ülkelere çok büyük görevler düşmektedir; Çok hızlı bir biçimde yasalarını uyumlu hale getirmek ve altyapılarını kurmak!

Ülkelerin bunu yapması için en iyi örnekleri takip etmesi iyi bir yaklaşım olacaktır; örneğin, İngiltere gibi. Ülkelerin sadece izlemekle kalmayıp, iyi tarafları görmesi, örnek alması ve kendinden çalışmalar yapması gerekir.

Birlikte çalışabilir işlevsel altyapıları kurmak için ICC'nin standartlarla ilgili DSI rapor ve yayınlarından, ve yasaları uygun hale getirmek için Birleşmiş Milletler Ticaret Hukuku Komisyon (UNCITRAL) tarafından 13 Temmuz 2017 tarihinde kabul edilen "Devredilebilir Elektronik Kayıtlar Hakkında UNCITRAL Model Kanunu (MLETR)"dan faydalanması önerilir. Kısaca MLETR olarak bilinen bu model kanun devletlere yol göstermek amacıyla hazırlanmıştır.

Singapur ve Bahreyn gibi ülkeler iç hukuklarına almışlardır. Model Kanun' un amacı, klâsik anlamda kâğıt üzerinde düzenlenen kıymetli evrak ile elektronik ortamdaki kayıt arasında işlevsel eşitliği sağlamaktır.

Bunun yanında, Model Kanun'a hâkim olan ilkeler; "teknolojik tarafsızlık", "maddî hukuka mü-dahale edilmemesi", "devredilebilir elektronik kayıtlar aleyhine ayrımcılık yasağı" ve "sözleşme serbestisi" dir. Ayrıca, önemli noktalardan biri de sistemin işleyişinin güvenli olmasıdır.

Güvenilir olmanın hangi özellik ve şartların varlığı hâlinde gerçekleşmiş sayılacağı Model Kanun'da düzenlenmiştir. Türkiye'de zaten elektronik imza ve belgeler konusunda yapılan çok güzel düzenlemeler vardır, ancak tam yeterli değildir, kapsamını genişletmek gerekir.

Bu nedenle Türkiye'nin de bu model kanundan faydalanarak aktarılabılır/devredilebilir elektronik kayıtların fiziki belgelerin yerine kullanılabilmesine imkan veren altyapıların kurulmasına ve tamamlanmasına katkı sağlayacak daha ileri çalışmalara başlamasında fayda vardır.

ICC Paris (Merkez) ve ICC İngiltere 'nin bu konuda destek ihtiyacı olan ülkelere destek sözleri vardır.

Devlet ve özel sektörde şimdiye kadar dijitalleşme konusunda yapılan takdire şayan işler vardır, hız kesmeden devam etmesi dileğimizeyizdir.